

10 princípov občianskej vedy

Občianska veda (Citizen science) je flexibilný koncept, ktorý môže byť aplikovaný a adaptovaný na rôzne situácie ako aj disciplíny. Nižšie uvedené princípy boli vytvorené pracovnou skupinou 'Zdielanie dobrej praxe a budovanie kapacity' Európskej asociácie občianskej vedy (European Citizen Science Association, ECSA), vedenej Prírodovedným múzeom v Londýne s príspevom viacerých členov asociácie za účelom stanovenia kľúčových princípov, ktoré ako veríme, zdôrazňujú dobré praktiky v občianskej vede. Do slovenčiny preložil Marián Gogola (Žilinská univerzita).

1. **Projekty občianskej vedy aktívne zapájajú občanov do vedeckého úsilia, ktoré prináša nové poznatky alebo porozumenie.** Občania môžu pôsobiť ako prispievatelia, spolupracovníci alebo ako vedúci projektu a majú významnú úlohu v projekte..
2. **Projekty občianskej vedy majú skutočný vedecký výsledok.** Napríklad odpovedať na výskumnú otázku alebo informovať o ochranných opatreniach, rozhodnutiach manažmentu alebo environmentálnej politike.
3. **Prospech z participácie majú ako profesionálni vedci, tak ako aj občianski vedci.** Výhody môžu zahŕňať zverejnenie výsledkov výskumu, vzdelávacie príležitosti, osobné potešenie, sociálne výhody, spokojnosť prostredníctvom prispievania k vedeckým dôkazom, napr. na riešenie miestnych, národných a medzinárodných problémov a tým aj potenciálom ovplyvňovať politiku.
4. **Občianski vedci sa môžu, ak si to želajú, zúčastniť viacerých fáz vedeckého procesu.** Môže to zahŕňať vypracovanie výskumnej otázky, navrhovanie metódy výskumu, zhromažďovanie a analýzu údajov a oznamovanie výsledkov.
5. **Občianski vedci získajú spätnú väzbu z projektu.** Napríklad, ako sa používajú ich údaje a aké sú výsledky výskumu, politiky alebo spoločenských výsledkov.
6. **Občianska veda sa považuje za výskumný prístup ako ktorýkoľvek iný, s obmedzeniami a zaujatosťami, ktoré by sa mali brať do úvahy a kontrolovať.** Na rozdiel od tradičných výskumných prístupov však občianska veda poskytuje príležitosť na väčšiu angažovanosť verejnosti a demokratizáciu vedy.
7. **Projektové údaje občianskej vedy a meta-dáta sú dostupné verejnosti a tam, kde je to možné, výsledky sa uverejňujú vo formáte otvoreného prístupu (open access format).** Zdielanie údajov sa môže vyskytnúť počas trvania projektu alebo po jeho skončení, pokiaľ nejedná o problémy týkajúce sa bezpečnosti alebo ochrany osobných údajov.
8. **Občianski vedci sú uznávaní výsledkami projektov a publikáciami.**
9. **Programy občianskej vedy sú hodnotené z vedeckého výstupu, kvality údajov, skúseností účastníkov a širšieho spoločenského alebo politického vplyvu.**

10. Vedúci projektov občianskej vedy berú do úvahy právne a etické otázky týkajúce sa autorských práv, duševného vlastníctva, dohôd o zdieľaní údajov, dôvernosti, pripisovania a environmentálneho vplyvu akýchkoľvek činností.

Máj 2018, Žilina